

TITO LJUBITELJ KULTURNE BAŠTINE

Predsjednik Tito prilikom prvog poslijeratnog posjeta Splitu 26. srpnja 1946. na Peristilu

Poznato je da se predsjednik Tito zanimao za zbivanja na području kulture još od prvih dana svoje političke djelatnosti.

Njegove riječi o kulturi, kulturnoj baštini i uopće važnosti kulture za socijalizam i preuzimanje odgovornosti za razvoj kulture od strane radničke klase, radnih ljudi i građana ulaze u okvir sinteze njegove teorijske misli i političke akcije.

Među prve akte nove Jugoslavije još iz ratnih dana, od šestog ožujka 1945. spada Odluka o zaštiti i čuvanju kulturnih spomenika i starina. Šest sročениh točaka Zakona osobno potpisuje predsjednik Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije Josip Broz Tito.

Dr Cvito Fisković je kao direktor Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Splitu imao sreću da predsjedniku Titu nekoliko puta pokazuje spomenike kulture u Dalmaciji. Već u srpnju 1946. pratio je Maršala pri obilasku povijesno-kulturnih spomenika u Dubrovniku. Tom prigodom drug Tito se zanimao da li se u primorskom području uvažava, provodi i tumači Zakon o zaštiti spomenika donesen za vrijeme rata. Istaknuo je da treba usavršavati zaštitu spomenika suvremenim znanstvenim proučavanjem i upoznavanjem širokih narodnih slojeva s njihovom vrijednošću i značenjem.

Iako je bio zauzet državnim poslovima i diplomatskom aktivnošću, veliko zanimanje za spomeničku i kulturnu baštinu pokazao je drug Tito i za bogatu kulturnu baštinu Splita. Za vrijeme čestih posjeta našem gradu uvijek je nalazio vremena da posjeti neku od kulturnih ustanova, spomenika kulture, gradsku jezgru i nove dijelove grada.

Već prilikom prvog poslijeratnog posjeta Splitu od 23. do 26. srpnja 1946, pored razgovora s predstavnicima narodne vlasti, posjeta tvornici cementa i Brodogradilištu, drug Tito nalazi vremena za razgledavanje kulturno-historijskih spomenika. Tom prigodom zanimao se za početak obnove Dioklecijanove palače, ali se i začudio zapuštenosti solinskih ruševina: »To nisu — primijetio je — samo tragovi pustošenja nego i nehaja i pomanjkanja sredstava za zaštitu starina u toku stoljeća.«

To njegovo stalno zanimanje za spomeničku i kulturnu baštinu Splita najbolje potvrđuju podaci navedeni kronološkim redom.

Predsjednik Tito je 12. ožujka 1950. godine za vrijeme dvodnevnog boravka Splitu posjetio Arheološki muzej i iskopine stare Salone. Prilikom posjete Muzeju založio se za obnavljanje časopisa »Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku« i osobnim novčanim prilogom pomogao njegovom tiskanju.

Sljedeće godine 24. srpnja posjetio je Oceanografski institut i zanimao se za rad te institucije, a 5. svibnja 1962. godine, pošto se prošetao Marjanom i razgledao panoramu grada, obišao je staru gradsku jezgru.

Dana 9. kolovoza 1965. ponovo je razgledao Dioklecijanovu palaču. Zanimao se za arhitektonske elemente i nekadanju namjenu podrumske prostorije. Posebno zanimanje pokazao je za eksponate izložbe »Portretna umjetnost Salone«. Nakon posjete podrmskim prostorijama Tito se novootvorenim stepenicama uputio na Peristil a zatim prema Srebrnim vratima.

Pri svečanoj proslavi stote godišnjice osnutka Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu 1966. drug Tito se i tada u razgovoru interesirao za dalmatinske spomenike, navodeći kako ih želi ponovo vidjeti. Tom prigodom Miroslav Krleža, koji je pratio

Maršala na putu po Egiptu, pričao je kako je Tito pred monumentalnim egipatskim graditeljstvom spominjao dojmove koje su na nj ostavile male ali značajne spomeničke sredine starih gradova na našoj obali.

Četrnaestog kolovoza 1970. drug Tito je obišao i nove dijelove grada: Spinut, Skalice, Sućidar, Bol, Plokite, Sv. Mande-Škrape i u Trsteniku posjetio upravu gradilišta Split III gdje se upoznao s programima izgradnje Splita.

Te godine je predsjednik Tito odlikovao Arheološki muzej Ordenom zasluga za narod sa zlatnom zvijezdom za postignute uspjehe u prosvjetnoj i naučnoj djelatnosti u povodu sto pedesete godišnjice njegova postojanja.

Sedamnaestog srpnja 1972. zajedno sa šefom Kambodže princom Sihanukom ponovo je razgledao Dioklecijanovu palaču, Peristil, Katedralu i Meštrovićevu galeriju. Pri razgledavanju pratio ih je akademik Cvito Fisković. Osvrćući se na poneku pojedinost spomeničke baštine, Tito je tada brzo stvarao iz nje jasnu predodžbu o cjelini i zaključak o proširenju njene zaštite.

Josip Broz Tito, čovjek širokih pogleda, ljubitelj umjetnosti i poznavalac kulturne baštine znao je prigovoriti svojim domaćinima. Za vrijeme posjete Trogiru govorio je kako bi ga trebalo sačuvati od propadanja i kako tim divnim starinama treba pokloniti veću pažnju.

Zar nije najbolja potvrda njegova zanimanja za drevne spomenike podatak da je prilikom posjete Kini, iako u odmaklim godinama, želio vidjeti čuveni kineski zid?

Prilikom posjete Dresdenu razgledao je glasovita umjetnička djela i barokni grad, gotovo do temelja porušen u ratnim razaranjima i obnovljen u svom punom nekadanjem sjaju. Tada je predsjednik Tito rekao: »Pokazalo se i ovdje da je radnička klasa sposobna da bude dostojan nasljednik umjetničkih djela iz prošlosti.«

Danas kad se ponosimo veličinom Titova djela, njegovom bogatostom ostavštinom u svim oblastima društvenog života, moramo imati na umu njegov odnos prema našoj kulturnoj baštini čije značenje je nadasve cijenio.

To nas u svakom slučaju trajno obvezuje.